

Vývoj péče o pacienty s diabetem: recentní data z diabetologického registru

Milan Kvapil / Martina Nováková / Klára Benešová / Jiří Jarkovský
/ Ladislav Dušek

Diabetologický registr poskytl základní data popisující trendy ve vývoji péče o pacienty s diabetem v České republice. Úvodem je třeba uvést, že data jsou selektována z Národního registru hrazených zdravotních služeb pouze pro diabetickou populaci. Analýzy proto zahrnují všechny pacienty s diabetem, kterým byla během sledovaného období poskytnuta péče hrazená z veřejného zdravotního pojištění.

Prevalence, incidence a úmrtnost

V porovnání s mírným, časově ohraničeným vzestupem úmrtnosti v letech 2020/2021, který byl provázen i nevýznamným poklesem prevalence, je zřejmé, že lineární trend pozvolného vzestupu počtu pacientů s diabetem v České republice je setrvalý a konstantní. V roce bylo léčeno antidiabetiky 833 868 osob (**graf 1**). Prevalence diabetu u dětí a dospívajících (do 18 let věku) se pozvolna zvyšuje, v roce 2022 byla navýšena i o 190 léčených dětí z Ukrajiny (**graf 2**). Epidemie covidu-19 se jistě odrazila v přechodném poklesu incidence nově započaté léčby antidiabetiky v roce 2020 s následným vzestupem

oproti předchozím rokům (**graf 3**). Medián věku v roce 2022 byl u léčených mužů 67 let a u žen 71 let. Poprvé se na první místo příčin úmrtí posunuly solidní zhoubné nádory, druhou nejčastější příčinou byl infarkt myokardu (**graf 4**). Trend „výměny“ na místě nejčastější příčiny úmrtí byl pozorován již delší dobu. Skutečnost by měla jistě ovlivnit priority v organizaci péče o nemocné s diabetem.

Léčba antidiabetiky

V roce 2022 mělo předepsaný metformin 80 % všech léčených antidiabetiky, setrvale klesá procento léčených sulfonylureou (21,6 %). Zvyšuje se podíl léčených novými třídami antidiabetik

(glifloziny 12,7 % a agonisté receptoru pro GLP 1 6,6 %). Inzulin NPH je prakticky plně nahrazen dlouhodobě účinnými analogy (0,6 % oproti 20,2 %).

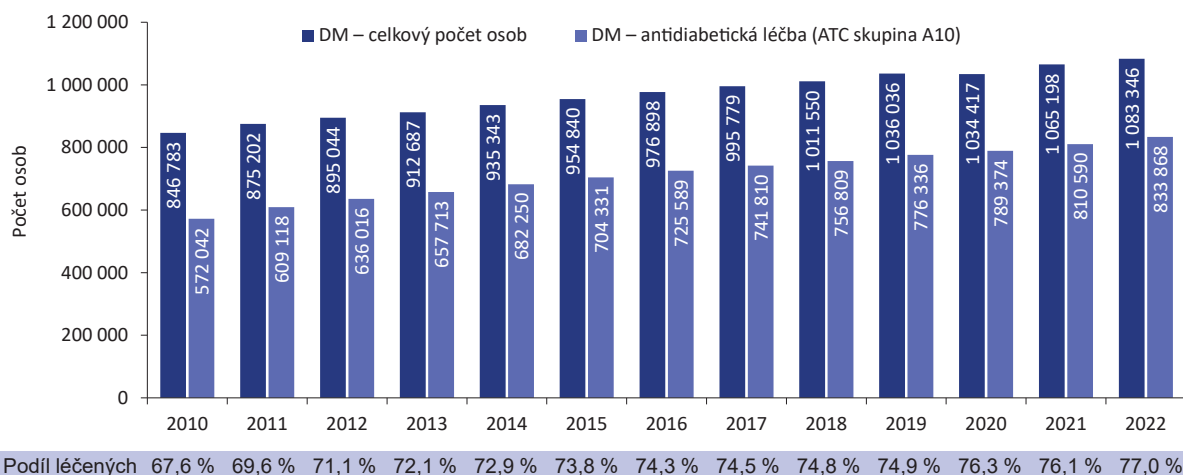
Léčba hypolipidemiky

Setrvalý pokles počtu úmrtí z kardiovaskulárních příčin při postupném prodlužování naděje dožití je zřejmě v souvislosti se zvyšující se proléčeností hypolipidemickou léčbou. Zvyšuje se absolutní i relativní počet nemocných léčených statiny, stejně jako počet nemocných, kteří jsou léčeni nejméně jedním z hypolipdemik (**graf 5**). Velmi pravděpodobně budou v příštím roce k dispozici i data laboratorních výsledků, takže k vyhodnocení kvantitativnímu

PREVALENCE DIABETES MELLITUS V POPULACI ČR

Zdroj dat: NRHZS 2010–2022; osoby se záznamem potvrzujícím DM v jednotlivých letech 2010–2022

Celkový počet diabetiků zahrnuje všechny osoby, které v daném roce na základě vykázaných dat splnily definiční kritérium pro DM. Za léčené diabetiky považujeme pacienty, kteří mají v daném roce záznam o léčbě inzulinem a/nebo perorálními antidiabetiky (léčiva z ATC skupiny A10A a/nebo A10B). Osoby, u kterých není dostupný žádný záznam o antidiabetické léčbě, mohou být léčeny pouze dietou a/nebo se jedná o prediabetes.

Graf 1 Prevalence diabetes mellitus (DM) v populaci ČR

NRHZS – Národní registr hrazených zdravotních služeb; ATC – Anatomicko-terapeuticko chemická klasifikace léčiv; ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky

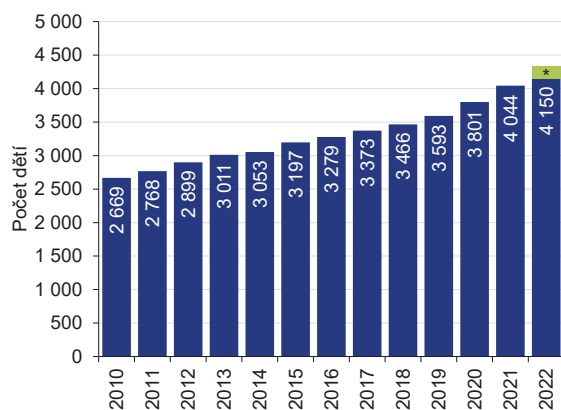
Zdroj: ÚZIS

Zdroj: NRHZS 2010–2022

PREVALENCE DM 1. TYPU U DĚTÍ (< 18 LET)

Prevalence – počet dětí ve věku < 18 let léčených inzulinem v daném roce:

* Celkem bylo v roce 2022 evidováno 4 340 dětí léčených inzulinem včetně 190 ukrajinských dětí s dočasnou ochranou.

Graf 2 Prevalence diabetes mellitus (DM) 1. typu u dětí (< 18 let)

NRHZS – Národní registr hrazených zdravotních služeb; ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Zdroj: ÚZIS

budeme moci přiložit i kvantitativní zhodnocení terapie (dosahování cíle). Z nedávné analýzy za rok 2021 vyplývá, že statiny předepisují z 50 % praktičtí lékaři, což může být dokladem prohlubující se mezioborové spolupráce.

Trendy vyplývající z dat diabetologického registru jsou spíše povzbuzivé, a to s výjimkou prevalence. Doplněním laboratorních výsledků dostanou lékaři, plátcí zdravotní péče, odborné společnosti i laická veřejnost komplexní informace, které jistě ještě více napomohou dalšímu zlepšování péče o pacienty s diabetem v České republice.

Prof. MUDr. Milan Kvapil, CSc., MBA¹,
MUDr. Martina Nováková¹,
Mgr. Klára Benešová^{2,3},
RNDr. Jiří Jarkovský, Ph.D.^{2,3},
prof. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D.^{2,3}

¹ Geriatrická interní klinika 2. LF UK a FN Motol, Praha

² Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

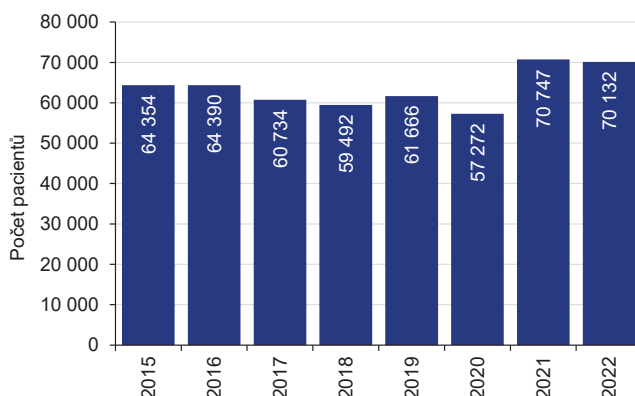
³ Institut biostatistiky a analyz, LF Masarykovy univerzity, Brno
Korespondenční adresa:
milan.kvapil@fnmotol.cz

INCIDENCE DIABETES MELLITUS V POPULACI ČR

Zdroj dat: NRHZZ 2010–2022; osoby se záznamem potvrzujícím DM v jednotlivých letech 2010–2022

Počet pacientů, kteří v daném roce nově užívají léčiva z ATC skupiny A10 = antidiabetika*:

Věk u incidentních případů (2022)	Průměr (SD)	Medián (IQR)
	60,0 (14,7)	62 (51; 71)

Graf 3 Incidence diabetes mellitus (DM) v populaci ČR

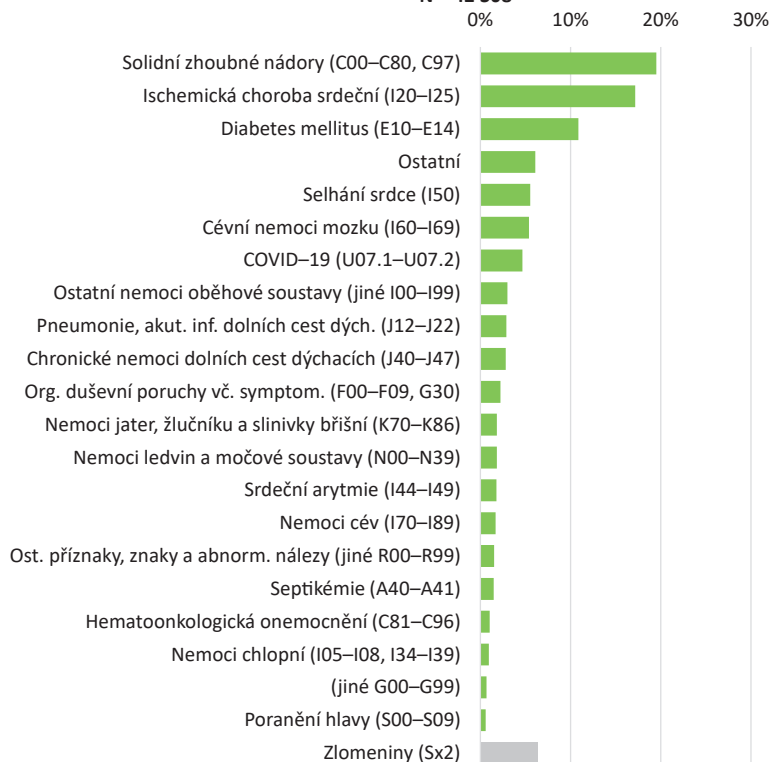
ATC - Anatomicko-terapeuticko-chemická klasifikace léčiv; SD - směrodatná odchylka; IQR - mezikvartilové rozpětí; NRHZZ - Národní registr hrazených zdravotních služeb; ÚZIS - Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Zdroj: ÚZIS

Příčiny úmrtnosti pacientů s DM 2022

Zdroj: ÚZIS, LPZ a NRHZZ

Procentuální zastoupení na celkovém počtu úmrtí v roce 2022
N = 42 308

Graf 4 Příčiny úmrtí pacientů s diabetes mellitus (DM) v roce 2022

ÚZIS - Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR; LPZ - List o prohlídce zemřelého; NRHZZ - Národní registr hrazených zdravotních služeb

Zdroj: ÚZIS

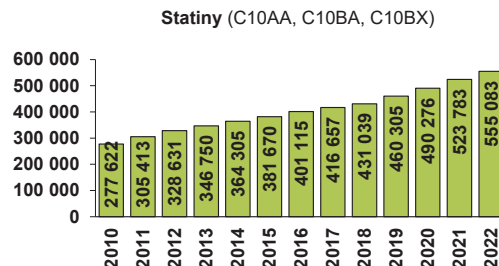
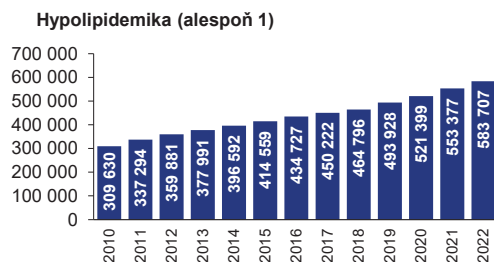
Zdroj: NRHZS 2010–2022

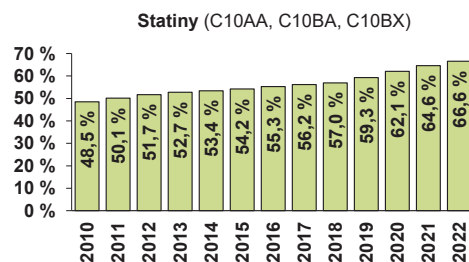
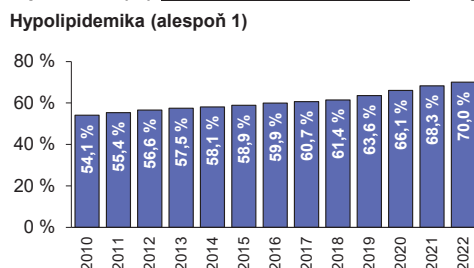
LÉČBA HYPOLIPIDEMIKY V LETECH 2010–2022

100 % = diabetici, kteří mají v daném roce záznam o antidiabetické léčbě (ATC skupina A10)

Počet pacientů s antidiabetickou léčbou léčených daným léčivem:

Podíl pacientů (%) s antidiabetickou léčbou léčených daným léčivem:

Graf 5 Léčba hypolipidemií v letech 2010–2022

ATC – Anatomicko-terapeuticko-chemická klasifikace léčiv; NRHZS – Národní registr hrazených zdravotních služeb; ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Zdroj: ÚZIS